

**CZYNNIKI WPLYWAJĄCE
NA EFEKTYWNOŚĆ
MINERALIZACJI PRÓBEK
NA MOKRO**

Mariola Wasilewska,

Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej

“Blachownia”,

Ul. Energetyków 9,

47-225 Kędzierzyn – Koźle

mariola@icso.com.pl

Czynniki utleniające:

- Kwas azotowy (HNO_3)
- Kwas chlorowy (VII) (HClO_4)
- Kwas siarkowy (VI) (H_2SO_4)
- Nadtlenek wodoru (H_2O_2)

Stosowane pojedynczo, jako mieszaniny lub w kombinacji z kwasami o właściwościach kompleksujących:

- Kwas chlorowodorowy (HCl)
- Kwas fluorowodorowy (HF)

Jak wybrać czynnik utleniający, który zapewni pełne rozтворzenie próbki?

- Rozważyć skład próbki i formę w jakiej występują w niej badane pierwiastki
- Zastosować kwasy, które w reakcji z badanymi pierwiastkami, tworzą rozpuszczalne sole
- Zwrócić uwagę na to, by czynnik utleniający nie reagował z materiałem naczyń, w których roztwarzamy próbkę (HF nie powinien być stosowany w naczyniach szklanych i kwarcowych, H_2SO_4 – w teflonowych i plastikowych)

Kwas azotowy

Zalety:

- Silne właściwości utleniające
- Azotany – sole łatwo rozpuszczalne w wodzie
- W procesie produkcyjnym możliwe jest otrzymanie kwasu o bardzo wysokim stopniu czystości $\Rightarrow$ zastosowanie do analiz na bardzo niskim poziomie oznaczalności
- Idealnie absorbuje promieniowanie mikrofalowe
- Bezpieczniejszy przy wykonywaniu różnych manipulacji, niż inne kwasy, nie stwarza zagrożenia wybuchowego podczas ogrzewania
- Może być stosowany we wszystkich typach naczyń

Kwas azotowy

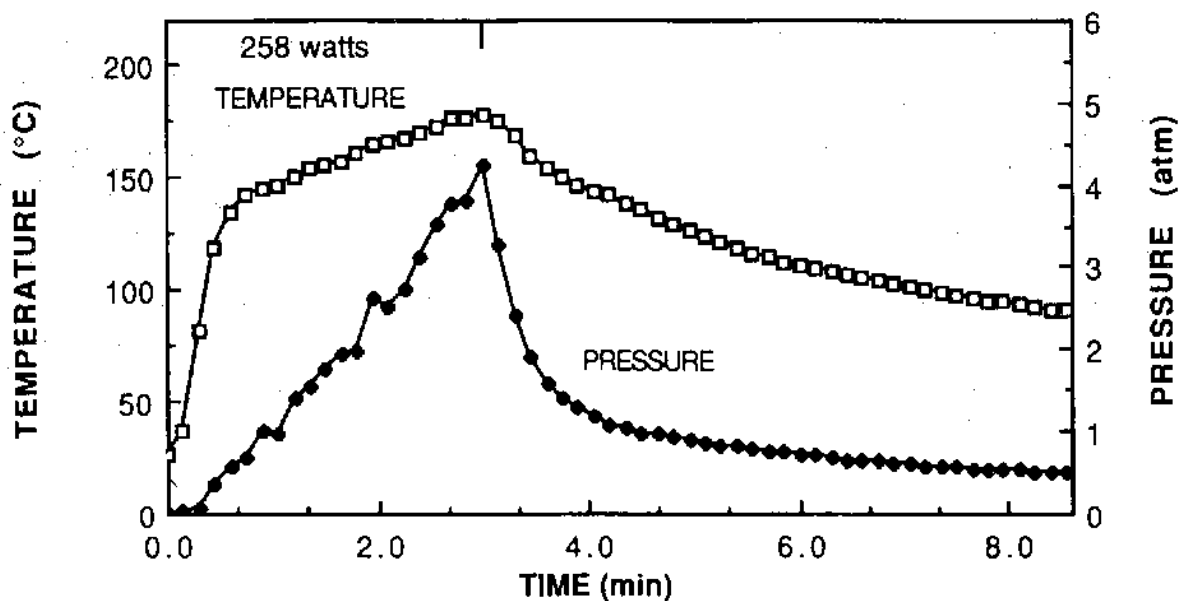
Wady:

- • Z powodu stosunkowo niskiej temperatury wrzenia (120 °C) nie umożliwia całkowitego rozтворzenia trudnych matryc organicznych

Jak roztworzyć trudne matryce organiczne używając HNO_3 ?

- Dodać innego silnego utleniacza, takiego jak nadtlenek wodoru (???) lub kwas chlorowy (VII)

- Podwyższyć ciśnienie (w naczyniach zamkniętych), na przykład w 5 atm, przy zastosowaniu promieniowania mikrofalowego o mocy 258W osiąga temperaturę 176 °C w ciągu 3 min.

Sprawdzanie jakości roztwarzania:

- Wizualnie – obserwując otrzymany roztwór, który powinien być bezbarwny i klarowny
- Mierząc zawartość węgla organicznego analizatorem TOC lub chromatografem gazowym

Potencjalne interferencje wywołane obecnością pozostałości węgla organicznego w roztworze:

- Organiczne produkty utleniania mogą się zachowywać jak środki powierzchniowo czynne, zmieniając wydajność nebulizera pneumatycznego (AAS, ICP-OES czy ICP-MS)
- Woltamperometria inwersyjna – silne interferencje
- Rozpuszczalniki organiczne zmieniają lepkość roztworów próbek - interferencje fizyczne (płomieniowa AAS, ICP-OES)
- Dymy emitowane w kuwecie grafitowej w etapie atomizacji - wysokie tło
- Złogi węgla w rurkach grafitowych zasłaniają drogę optyczną światła
- Organiczne związki As i Se zakłócają pomiar techniką AAS z generacją wodorków oraz z atomizacją w kuwecie grafitowej

Zależność zdolności utleniających od temperatury roztwarzania

200 mg próbki TORT 2 (homar) + 5 ml HNO_3 roztwarzano w następujących systemach:

- HPA (High Pressure Asher) – zamknięty, naczynia kwarcowe, ogrzewany tradycyjnie
- Multiwave System – zamknięty, naczynia kwarcowe, ogrzewany mikrofalowo
- MLS Ethos 1600 – zamknięty, naczynia teflonowe, ogrzewany mikrofalowo
- MLS μ ltraCLAVE – otwarty, naczynia teflonowe, ogrzewany mikrofalowo

Programy mineralizacji

System	Ciśn. / bar	Program mineralizacji
HPA	100	1 – wzrost do temp. roztwarzania - 20 min 2 – utrzymanie temp. - 60 min
Multiwave	75	1 – wzrost mocy prom. mikrofal do 1000W - 10 min 2 - utrzymanie - 30 min
MLS Ethos 1600	30	1 - 2 min (85 °C) 2 - 5 min (145 °C) 3 - 3 min (200 °C) 4 - 30 min (temp. roztwarzania)
MLS µltra- CLAVE	60	1 - wzrost do temp. roztwarzania - 15 min 2 - utrzymanie temp. - 30 min

Wydajność utleniania próbek w różnych systemach mineralizacji

Temp. /°C	200	220	240	250	260	280	300
HPA TOC / % (n = 3)	8.3 ± 0.6	3.6 ± 0.2	2.1 ± 0.5	-	1.2 ± 0.2	0.4	< 0.1
Multiwa ve TOC / % (n = 5)	5.8 ± 1.0	3.5 ± 0.4	2.0 ± 0.4	1.6 ± 0.5	-	-	-
Ethos 1600 TOC / % (n = 5)	10.6 ± 1.0	6.3 ± 0.7	-	1.6 ± 0.5	-	-	-
µltra- CLAVE TOC / % (n = 6)	7.5 ± 0.5	3.6 ± 0.4	2.0 ± 0.4	-	1.1 ± 0.4	-	-

Wnioski

- Wydajność utleniania jest praktycznie niezależna od rodzaju systemu mineralizacji
- Im wyższa była temperatura roztwarzania, tym niższe wartości TOC zmierzono w roztworach otrzymanych po mineralizacji

Zależność zużycia kwasu azotowego od temperatury roztwarzania i wydajności utleniania

- Celuloza (44 % C), kwas nikotynowy (58,5% C)
- 0.4 g próbki + 4 ml HNO₃ – system Multiwave
- HNO₃ w roztworzonych próbkach - miareczkowanie 0.1 N KOH

Pozostałość HNO₃ [%] and TOC [%] (n=3)				
Temp./ °C	150		200	
	HNO ₃	TOC	HNO ₃	TOC
4 mL HNO ₃	100	0	100	0
Próbka ślepa	98.5 ± 0.2	0	94.8 ± 0.7	0
Celuloza	74.8 ± 2.4	0.3 ± 0.1	67.1 ± 0.4	0.3 ± 0.1
Kwas nikotynowy	98.4 ± 0.6	99.0 ± 1.0	94.4 ± 0.3	98.0 ± 1.0

Wnioski

- Zużycie kwasu azotowego zależy od temperatury rozkładu i wydajności utleniania
- Małe ilości kwasu zostały zużyte nawet do roztwarzania próby ślepej
- Kwas nikotynowy nie utlenia się w temperaturze niższej niż 200°C
- Ze względu na interferencje przed wykonaniem analizy instrumentalnej należy rozważyć rzeczywiste stężenie kwasu w roztworze

Zależność efektywności utleniania od masy próbki

- Ciśnieniowy system mikrofalowy – Multiwave - system zamknięty, max ciśnienie 75 bar, naczynia kwarcowe
- Ciśnienie w takim systemie jest sumą ciśnień cząstkowych CO₂, HNO₃ i NO_x.

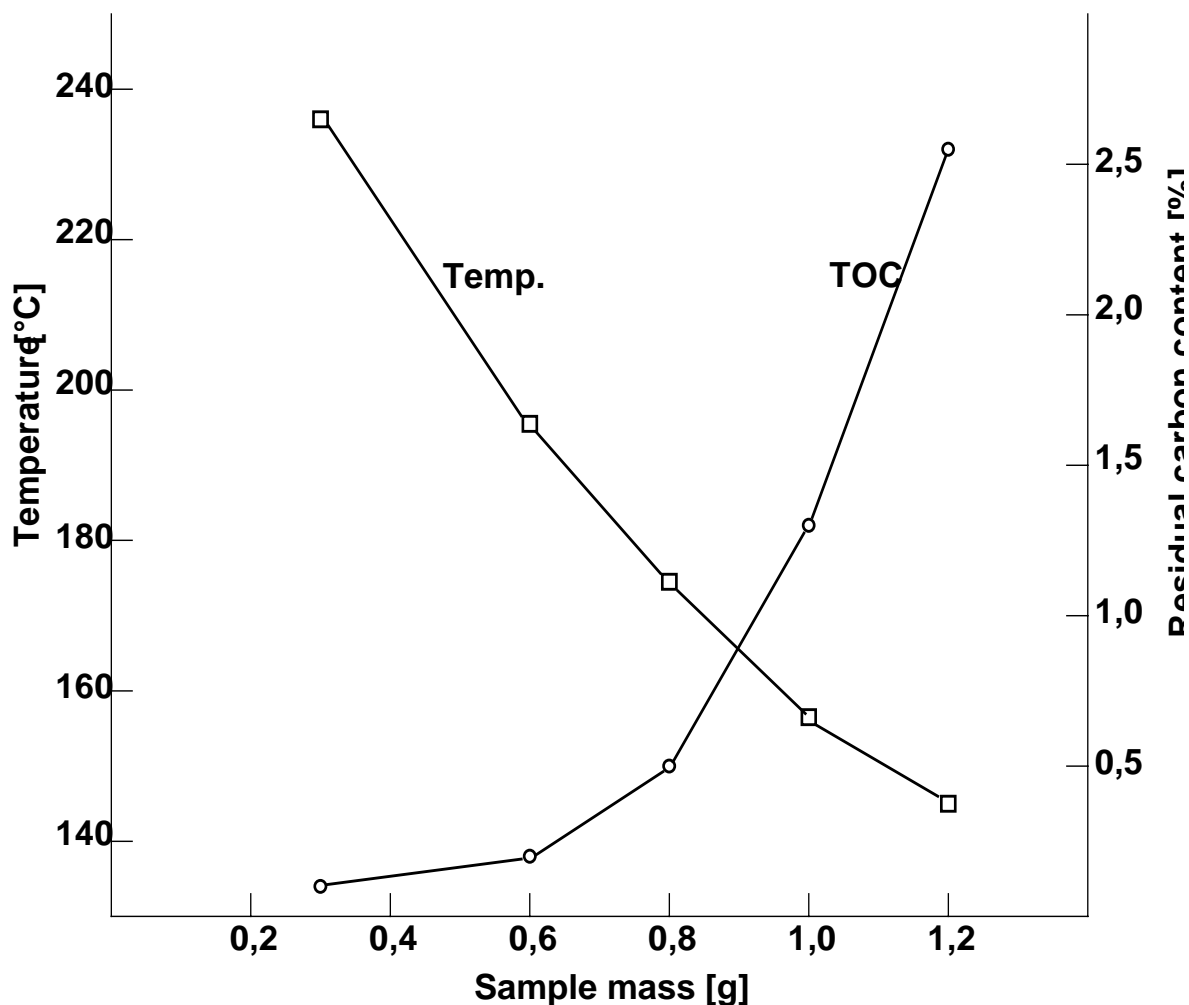
$$P_{\text{total}} = p_{\text{CO}_2} + p_{\text{HNO}_3} + p_{\text{NO}_x}$$

p_{CO_2} – zależy od masy próbki

p_{HNO_3} – zależy od temperatury roztwarzania

- Próbki mleka w proszku (0.3-1.2 g) roztwarzano z 5 ml kwasu azotowego

- Przy stałym ciśnieniu, temperatura rośnie wraz ze zmniejszaniem się masy próbki
- Im niższa temperatura roztwarzania, tym większa zawartość węgla organicznego

Efektywność utleniania różnych materiałów organicznych

- Roztworzenie 4 ml kwasu azotowego w temperaturze 220 - 250 °C zgodnie z programem:
  1. Narastanie ciśnienia w ciągu 5 min do 75 bar
  2. Utrzymywanie ciśnienia 75 bar przez 30 min

Rodzaj próbki	Masa próbki / g	TOC / % (n=3)
NBS 1566a (tkanka ostryg)	0.4	1.7 ± 0.3
TORT 2 (homar)	0.4	4.4 ± 0.2
	0.2	1.9 ± 0.1
Wątroba wołowa	0.4	3.2 ± 0.4
	0.2	1.6 ± 0.3
Pestki dyni	0.2	2.0 ± 0.2
Pasztet wołowy	0.2	0.3 ± 0.03
Mleko w proszku	0.2	0.5 ± 0.02
Mąka pszenna	0.4	0.8 ± 0.03
CRM 414 (plankton)	0.4	0.8 ± 0.2
NBS 1547 (liście brzoskwini)	0.4	1.8 ± 0.1
CRM 278 (tkanka małży)	0.2	4.0 ± 0.5
CRM 422 (mięśnie dorsza)	0.2	3.2 ± 0.2
Bisfenol A (H ₅ C ₆ -C(CH ₂) ₂ -C ₆ H ₅)	0.08	< 0.1
	0.2	< 0.1
Kwas adypinowy (HOOC-(CH ₂) ₄ -COOH)	0.06	< 0.1
	0.2	< 0.1

Wpływ TOC na oznaczanie techniką HG AAS

- W technice HG AAS do kalibracji stosowane są roztwory kwasu arsenowego
- Aby można było porównywać wartości sygnałów otrzymywanych dla próbki i roztworów wzorcowych, niezbędne jest całkowite utlenienie organicznych związków arsenu

PRZYKŁAD: Oznaczanie arsenu w próbkach organizmów morskich (TORT 2)

- 0.2 g próbki roztworzono z 4 ml HNO_3
  - Roztwarzanie w HPA w naczyniach kwarcowych (ogrzewanie konwencjonalne) w różnych temperaturach
  - Procedura roztwarzania:
Narastanie w ciągu 20 min od 20 °C właściwej temp. roztwarzania
2. Utrzymywanie przez 90 min temp. roztwarzania

Utlenianie organicznych związków arsenu w różnych temperaturach

Temperatura roztwarzania / °C	Arseniany / %	TOC / % n = 3
220	16	3.6 ± 0.2
240	22	2.1 ± 0.5
260	43	1.2 ± 0.2
280	91	0.4 ± 0.1
300	97	< 0.1

- Dopiero w temp. 300 °C uzyskano prawie całkowity rozkład próbki oraz przekształcenie organicznych związków arsenu do arsenianów

Różne formy As

- As-betaina
- As-cholina
- MMA (monometyloarsen)
- DMA (dimetyloarsen)
- As^{+3}
- As^{+5}

Odzysk podczas oznaczania różnych form As techniką HGAAS, w zależności od przygotowania próbki

Matryca	HNO ₃ *	HNO ₃ /HClO ₄ *	HNO ₃ /HClO ₄ /H ₂ SO ₄ *	Pomiar bezpośr.
As- betaina	49 %	82 %	113 %	-
As- cholina	47 %	91 %	102 %	-
MMA	-	-	106 %	119 %
DMA	-	-	110 %	98 %
As ⁺³	-	-	-	99 %
As ⁺⁵	-	-	-	101 %

* - roztwarzanie w mikrofalowym systemie ciśnieniowym

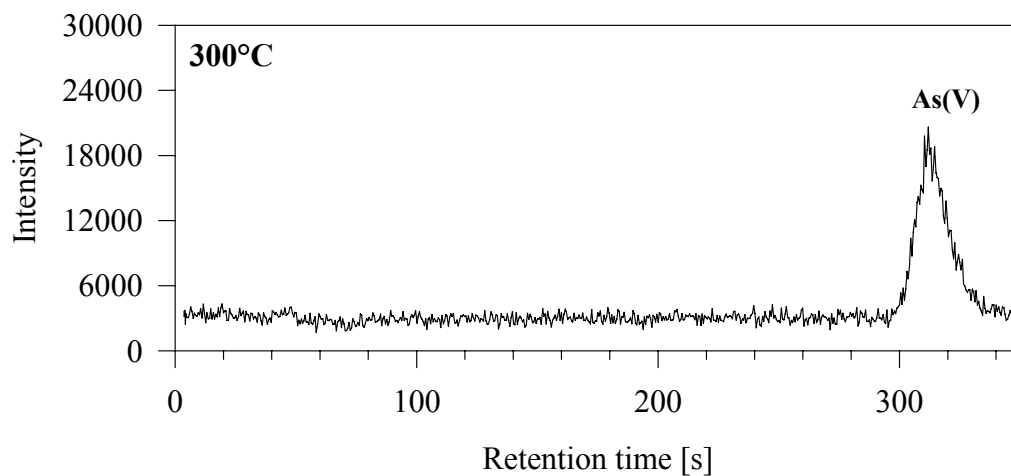
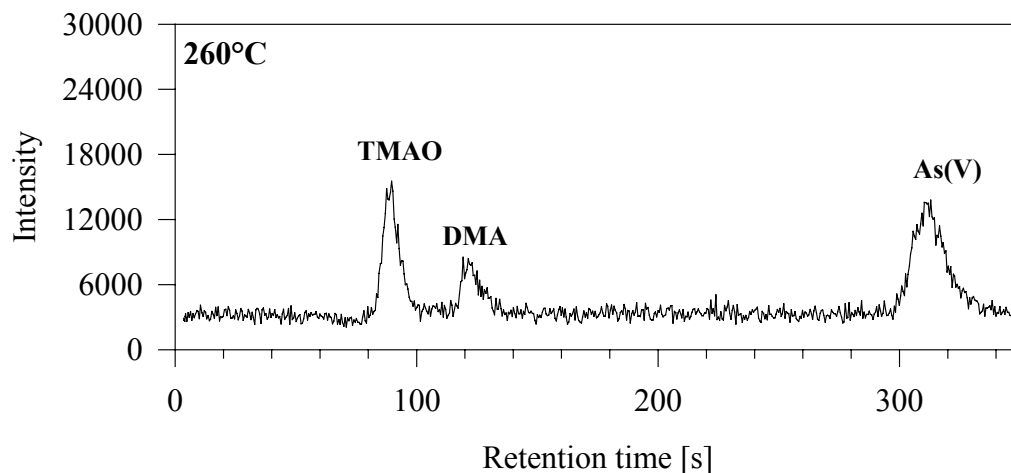
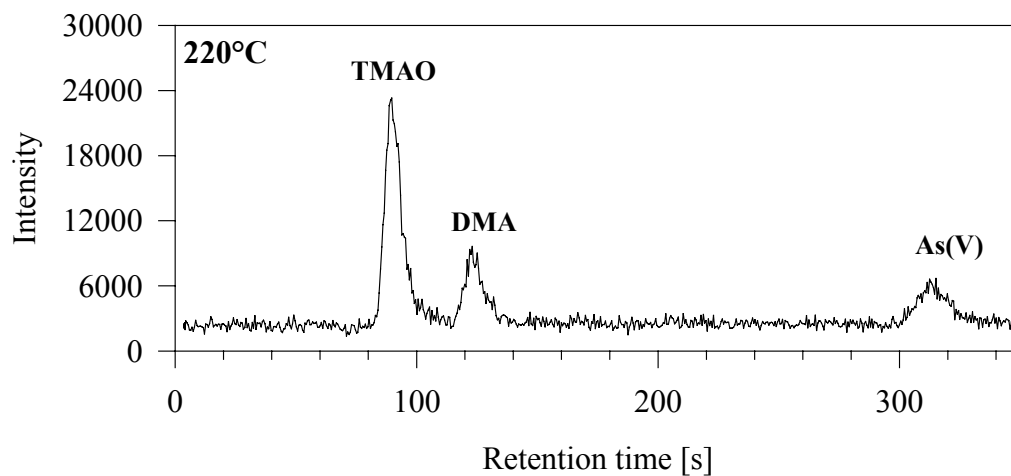
- MMA, DMA, As⁺³, As⁺⁵ mogą być oznaczane techniką HGAAS bez wcześniejszego przygotowania próbki
- As-betaina and As-cholina nie dają sygnału przy oznaczaniu techniką HGAAS; aby uzyskać rzeczywiste wyniki niezbędne jest utlenianie próbki w warunkach silnie utleniających

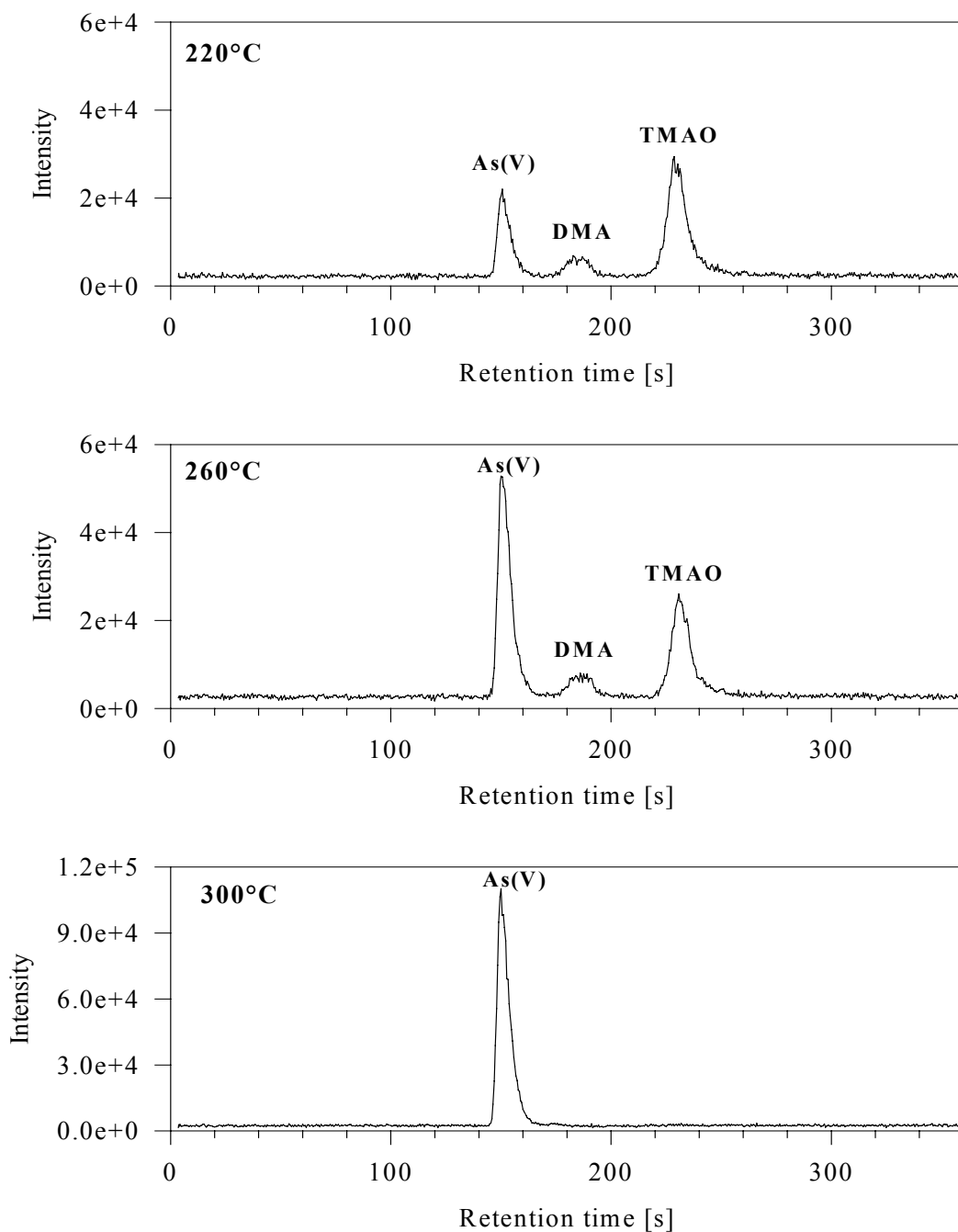
Oznaczenie organicznych związków arsenu techniką chromatografii jonowej sprzężonej z ICP-MS

- Roztwory uzyskane po mineralizacji próbki TORT 2 odparowano do sucha i rozpuszczono ponownie w 4 ml wody
- Kolumna anionowymienna - Hamilton PRP-X 100, temp. pracy 40 °C, faza ruchoma: 20 mM r-r $\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4$ o pH 6.0
- Kolumna kationowymienna - Supelcosil LC-SCX, temp. pracy 30 °C, faza ruchoma: 20 mM wodny r-r pirydyny
- Objętość nastrzyku: 100 μl
- Detektor: VG PQ2 Turbo Plus ICP-MS wyposażony w wysokociśnieniowy nebulizer hydrauliczny

Rysunek 2. HPLC-HHPN-ICP-MS chromatogramy próbki TORT 2 roztworzonej w 220 °C, 260 °C i 300 °C

Rysunek 3: HPLC-HHPN-ICP-MS chromatogramy próbki TORT 2 roztworzonej w 220 °C, 260 °C i 300 °C

Wnioski

- W zależności od temperatury roztwarzania stwierdzono obecność różnych form organicznych arsenu
- W roztworach po mineralizacji w 220 °C główną formą As był tlenek trimetyloarsenu (TMAO)
- Wraz ze wzrostem temperatury obserwowano obniżanie się sygnału organicznych form As, a wzrost sygnału pochodzącego od kwasu arsenowego (V)
- Dopiero w wyniku mineralizacji w temperaturze 300 °C uzyskano jedynie nieorganiczną formę As - kwas arsenowy (V)

Wpływ pozostałości węgla organicznego na oznaczanie techniką ICP-OES o konfiguracji osiowej

PRZYKŁAD: Oznaczanie As i Se w kwasie nikotynowym

Procedura roztwarzania:

- 0.2 g próbki kwasu nikotynowego (z dodatkiem 1.5 μg As/g próbki i 2.5 μg Se/g próbki) roztworzono z 3 ml kwasu azotowego (65 %) w 180°C, 220°C i 250°C w systemie Multiwave

Wpływ TOC na pomiar As i Se techniką ICP-OES osiowej

Temperatura roztwarzania/ °C	As / $\mu\text{g/g}$	Se / $\mu\text{g/g}$	TOC / %
180	0.9 ± 0.06	4.1 ± 0.15	89 ± 3
220	1.2 ± 0.10	4.0 ± 0.20	83 ± 5
250	1.5 ± 0.09	3.0 ± 0.40	41 ± 8

- Po mineralizacji w 180 °C prawie cała zawartość C pozostaje w roztworze – wyniki ozn. As są zaniżone, a Se zawyżone
- Nawet w temp. 250 °C zawartość węgla organicznego wynosi 41 %, a wyniki ozn. Se są wciąż zbyt wysokie

Wpływ TOC na oznaczanie techniką ICP-OES i GFAAS z korekcją tła Zeeman'a

**PRZYKŁAD: Oznaczanie As, Cd,
Cu, Fe, Hg, Mn, Se i Zn
w mięśniach dorsza**

Procedura roztwarzania:

- 0.5 g próbki CRM 422 (mięśnie dorsza) roztworzono z 4 ml kwasu azotowego i 0.2 ml kwasu chlorowodorowego w temp. 180 °C i 250 °C w systemie Multiwave

Wpływ TOC na oznaczanie Se techniką ICP-OES i GF AAS

Se [$\mu\text{g/g}$]		
Wartość certyfikow.	ICP-OES	Zeeman GFAAS
1.63 ± 0.07	2.62 ± 0.08	1.75 ± 0.13

- Wartości TOC w próbkach roztworzonych w $180\text{ }^{\circ}\text{C}$ i $250\text{ }^{\circ}\text{C}$ wyniosły odpowiednio $11 \pm 2\%$ i $0.8 \pm 0.1\%$
- Wyniki oznaczania wszystkich pierwiastków w roztworze po mineralizacji w $250\text{ }^{\circ}\text{C}$ pokrywały się z wartościami certyfikowanymi
- Zawartość Se w roztworze po mineralizacji w $180\text{ }^{\circ}\text{C}$ oznaczona techniką ICP OES była zawyżona (wpływ pozostałości węgla organicznego)

Wpływ TOC na oznaczanie ICP-MS

PRZYKŁAD: Oznaczanie As, Cd, Co, Cr, Cu, Fe, Mn, Ni, Pb, Se, Sr, V i Zn w próbce TORT 2 (homar)

Procedura roztwarzania:

- 0.2 g CRM TORT 2 roztworzono z 5 ml kwasu azotowego w systemie HPA (system zamknięty, ogrzewany tradycyjnie, naczynia kwarcowe) w temp. 200 °C i 280 °C)

Wyniki:

- Zawartość TOC w próbkach roztworzonych w temp. 200 °C i 280 °C wynosiła odpowiednio 8 % i mniej niż 1 %
- Wyniki uzyskane dla wszystkich pierwiastków pokrywały się z wartościami certyfikowanymi
- Nie zaobserwowano wpływu pozostałości węgla organicznego na oznaczanie metali techniką ICP-MS

Podsumowanie

- Aby nastąpiło całkowite utlenienie związków organicznych za pomocą kwasu azotowego, niezbędne jest zastosowanie temperatury 300 °C
- Jeśli czas roztwarzania jest wystarczająco długi, aby roztwór osiągnął stan równowagi, to rodzaj sprzętu użytego do roztwarzania nie ma większego znaczenia
- Temp. 220-250 °C - TOC = kilka %
250-300 °C - TOC = dziesiętne cz. %
- Zużycie kwasu azotowego w czasie procesu mineralizacji zależy od temperatury roztwarzania; im wyższa temp. roztwarzania, tym większe było zużycie kwasu azotowego
- Dla niektórych technik analitycznych tj. woltamperometria, ICP-OES czy HGAAS zaobserwowano silne interferencje wywołane obecnością pozostałości węgla organicznego w roztworze

Literatura:

1. H. M. Kingston, L.B. Jassie, Introduction to Microwave Sample Preparation, American Chemical Society, Washington, DC 1988
2. H. M. Kingston, S. J. Haswell, Microwave-Enhanced Chemistry. Fundamentals, Sample Preparation and Applications, American Chemical Society, Washington, DC 1997
3. M. Wurfels, LABO (1989) 3: 7-15
4. P. Schramel, S. Hasse, Fresenius J. Anal. Chem. (1993) 346:794-799
5. H. Matusiewicz, A. Suszka, A. Ciszewski, Acta Chim. Hung. (1991) 128:849-859
6. H. Matusiewicz, Critical Evaluation of the Nitric Acid Oxidizing systems: Pressurized Microwave-Assisted Digestion Procedure, Materials of 10th Poznan Analytical Seminar, 2001
7. M. Wasilewska, W. Goessler, M. Zischka, B. Maichin, G. Knapp, przyjęte do druku przez J. Anal. At. Spectr.